

Quan Narcís Oller i Josep Yxart visitaren Émile Zola a París, el 1886, aquest els digué: “[Els francesos] prefereixen rebotcar-se en el llot dels seus vicis [...] Creguin-me: ‘chez nous tout est pourri’”. *La bèstia humana* de Zola –l'autor del *J'accuse...*!– es pot llegir com una denúncia dels corruptes que campaven impunement entre les runes del II Imperi. Però aquest no era l'objectiu de Zola. El que ell volia era transvestir-se de científic. És a dir, observar la patològica conducta dels homes; intuir, després, una explicació causal dels fenòmens i, finalment, crear un argument per veure si les noves circumstàncies que ell s'havia inventat verificaven la hipòtesi. Naturalment, això tenia molt poc a veure amb la ciència, i, menys encara, amb l'estètica. Zola, però, ho va etiquetar de Naturalisme i com que la identificació del que és l'art és difícil, i com que això revestia la novel·la d'una aura científica i del progressisme del Positivisme, l'èxit –a Catalunya també– fou notable. La doctrina estètica, però, no determina la qualitat d'una obra i, per això, hi ha productes artístics penosos construïts a partir d'una teoria excel·lent i a l'inrevés. Aquest darrer és el cas de Zola. I com a prova, aquesta gran novel·la, que ho és perquè Zola és un extraordinari novel·lista.

Els pilars sobre els quals Zola basteix l'argument de *La bèstia humana* són les dues lleis que considerava determinants de la conducta dels humans: l'herència genètica i l'entorn social. Jacques Lantier, el protagonista, fill de Gervaise Macquart, pertanyia a una família marcada per l'alcoholisme i per tares psicòtiques greus. Els lectors d'*Els Rougon-Macquart*, el cicle de vint novel·les que Zola dedicà a aquesta família, sabien perfectament de què anava. Pel que fa al context, Zola opta pel món resclosit, obsessiu i febril dels ferrocarrils per on fa transitar individus amb pulsions assassines, gelosies brutals, cobdícies obsessives o sexualitats patològiques. Semblen viure en un cultiu de bacteris observats al microscopi. Però el talent de Zola fa que

La teoria i el talent

Ramon Pla i Arxé

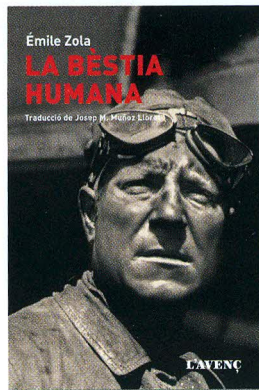
La bèstia humana

ÉMILE ZOLA

Traducció de Josep M. Muñoz Lloret.

L'Avenç, 2014.

325 pàgines. 21 euros

aquests personatges siguin humans i siguin comprensibles. Ells estan condemnats a actuar així més enllà de la

seva voluntat –alguns ho saben– perquè com deia Claude Bernard, el metge que inspirà aquestes idees a Zola, “hi ha un determinisme absolut en les condicions d'existència dels fenòmens”, tant si són insectes com si són humans. Els que són culpables, aquests sí, són els respectables ciutadans que imparteixen, encoberts i impunes, certificats de bona conducta. Són el detritus d'un règim en avançat estat de putrefacció.

Amb tot això, Zola fa una excel·lent novel·la. Hi ha moltes raons, em sembla, per explicar-ho. Primer, per la capacitat de sostenir la tensió narrativa al llarg de tota l'obra tal com ho exigia, a més, el fet de ser publicada en fascicles. Segon, per la utilització –humanitzadora– del punt de vista indirecte lliure en els moments més dramàtics, quan el narrador abandona l'omnisciència. Tercer, per la descripció minuciosa –un tret característic de l'escola– amb què descriu, amb voluntat objectivadora, els fets. Quart, per la brillant caracterització dels personatges –protagonistes o secundaris– que constitueixen un fris impressionant. Cinquè, per la precisa reconstrucció del món del ferrocarril: de les màquines, dels viatgers i dels que hi treballen o el supervisen. Memorables. Sisè, per la manera com es val del context –el pas del ferrocarril, sobretot– per caracteritzar el que els passa a l'interior dels personatges. Fal·làcia patètica en estat pur. I, setè, encara, per un desenllaç memorable. *La bèstia humana* és el tercer títol de Zola –després de *Germinal*, és clar, i de *L'Assommoir*– més editat a França. Per totes aquestes raons, és una sort que L'Avenç l'hagi publicat i que Josep M. Muñoz Lloret l'hagi traduït amb el rigor amb què ho ha fet.

Émile Zola.